

Boedo: futbol, barri, art i reivindicació

Noel Eduardo / @NoelEduardo

Boedo és un dels 48 barris de Buenos Aires. Obrer, bohemí, actiu culturalment i activista socialment, és també el barri del San Lorenzo de Almagro, un dels considerats tradicionalment "cinc grans" del futbol argentí (juntament amb Boca Juniors, Independiente, Racing Club i River Plate), malgrat que el seu estadi actual està ubicat en un altre barri, el de Bajo Flores, una de les zones més deprimides i violentes de la capital argentina. San Lorenzo compta, diuen, amb 4 milions d'aficionats a tot el món.

La raó per la qual San Lorenzo juga com a local fora del seu barri de sempre l'hem d'anar a buscar a finals de la dècada dels setanta. En concret el 1979, el "Ciclón", com també és conegut el club, va patir un exili forçós promogut per la dictadura militar de Videla, que el va portar de peregrinatge per diferents estats. **L'excusa de les autoritats va ser la construcció d'una autopista que havia de passar pels terrenys ocupats pel "Wembley porteny", com era conegut el vell estadi del San Lorenzo.** L'autopista finalment mai no es va construir. El que es va construir en el lloc del Gasómetro, nom oficial de l'estadi on el San Lorenzo va jugar des de 1916, va ser un hipermercat Carrefour. San Lorenzo havia de marxar; deixar els seus terrenys, el seu barri, el seu estadi, el seu modus vivendi. Perquè el Gasómetro era molt més que un estadi de futbol, era un dels centres neuràlgics de la vida esportiva, però també social i cultural, portenya. Allà hi van tocar Santana o Serrat. Comptava amb una de les millors biblioteques de Buenos Aires, espais per a concerts i una mitjana de 3.000 persones que participaven diàriament en les activitats esportives que s'hi organitzaven. **I dinamitzava el barri, que sempre ha estat moviment al carrer, comerç de proximitat, sentiment de pertinença a una comunitat.**

El CASLA (Club Atlético San Lorenzo de Almagro) va haver de llogar un estadi on poder disputar els seus partits, i en el seu periple va passar per l'estadi del màxim rival de l'entitat, Huracán. S'imaginen el Barça jugant com a local al camp de l'Espanyol? O el Madrid fent el mateix al camp de l'Atlético? Com que era quelcom antinatural, la cosa va durar poc. També va passar per l'estadi de Vélez Sarsfield, però tampoc aquí van durar gaire perquè els dirigents de Vélez veien que, amb San Lorenzo jugant al seu camp com a local, bona part del barri i de l'afició s'estava passant als "cuervos", com es coneixen els aficionats de l'equip blaugrana de San Lorenzo. Finalment el 1993 s'inaugurava el Nuevo Gasómetro a Bajo Flores, a hores d'ara l'estadi actual del club, amb el nom oficial d'Estadio Pedro Bidegain.

Un club desterrat per la dictadura de Videla

Abans, però, el 1981, dos anys després de l'exili i coincidint amb l'any de la demolició del vell estadi, San Lorenzo es convertia en el primer "gran" del futbol argentí en descendir a "la B". És l'únic cop que San Lorenzo ha baixat de categoria, i només hi va estar un any, perquè la temporada següent va arrassar a la segona divisió del futbol argentí. **Van passar per sobre dels seus rivals en la classificació de punts, però és que a més va establir un rècord de recaptació en la categoria, per sobre dels equips de Primera.**

De fet s'explica que el cop que hi hagut més gent a les grades d'un estadi argentí en un partit de clubs va ser en un San Lorenzo - Tigres de la segona divisió l'any 1982. Tigres jugava com a local, però l'AFA (Associació del Futbol Argentí) va decidir que el partit es jugaria al Monumental de River per poder encabir tots els aficionats, majoritàriament 'sanlorencistas', que el volien veure en directe, malgrat (o precisament per) passar pels pitjors moments de la seva història. No era un partit crucial

del campionat, de fet era la sisena jornada de Lliga, però es van vendre més de 74.000 entrades. Pocs dies abans s'hi havia jugat un River-Boca i no se n'havien venut ni la meitat: poc més de 32.000; pocs dies després s'hi va jugar un River-Quilmes i es van vendre només 6.600 entrades.

Aquell San Lorenzo-Tigres es va jugar un 13 de març, i des de llavors aquesta data està considerada pels aficionats de San Lorenzo com el "Día de la Lealtad Sanlorencista". Pot sonar a onanisme, i no és per menys: en els pitjors anys del club, acabats de descendir i desterrats, van omplir l'estadi argentí amb més capacitat en una demostració d'incondicional suport, amor, fidelitat i fe. **La lluita dels aficionats de San Lorenzo pel seu club ha estat quelcom històric, fet que la posiciona com l'afició més compromesa de l'Argentina.** L'any 2000 va estar a punt de ser privatitzat, però de nou l'aficionat va impedir-ho amb diversos enfrontaments amb els seus dirigents, fet que es recorda cada any com el "Día del hincha", el dia que l'afició no va permetre que el club es privatitzés. Totes aquestes qüestions marquen la identitat del 'hincha cuervo'.

Preparant la tornada

Boedo també dóna nom a un grup artístic, un col·lectiu d'artistes aficionats 'cuervos' que des de 2012 es van proposar recuperar la memòria històrica del club i del barri a través de murals pintats a les parets dels seus carrers. No era només una qüestió d'enyorança. També era una manera de mantenir la connexió del club, fos on fos que havia de jugar els seus partits com a local, amb el seu barri de sempre, els seus carrers, la seva cultura, la seva gent. I també era una manera de preparar el retorn.

Perquè la tornada de San Lorenzo a casa seva és qüestió de temps. **La construcció del nou estadi està prevista que comenci al 2020**, quan l'hipermercat haurà deixat els terrenys que ara ocupa i quan es preveu que s'hauran solucionat els tràmits burocràtics i administratius necessaris per posar la primera pedra de la nova llar 'cuerva'. De moment ni el club ni l'Estat no han hagut de posar diners perquè San Lorenzo pugui tornar a disposar dels terrenys que es va veure obligat a malvendre fa 40 anys. "Va ser una estafa", afirmen a l'uníson alguns dels components del grup artístic amb qui ens trobem a Barcelona. "Quan van fer fora San Lorenzo de Boedo un dels arguments que es van fer servir va ser que es volia construir una escola. Qui es pot oposar a la construcció d'una escola? Però va ser un engany. El club de San Lorenzo va haver de vendre a baix preu, pressionat, estafat. Ni va arribar l'escola, ni es van obrir els carrers com també es va dir que es faria, i enlloc de tot això va arribar un hipermercat, la construcció del qual estava prohibida per llei. Però es van canviar les lleis per tal que es pogués fer", sentència un d'ells.

Des que San Lorenzo es va veure obligat a marxar hi ha hagut moviments per fer-lo tornar a Boedo, al mateix lloc d'on el van expulsar per posar-hi un Carrefour. "Al mateix lloc", literalment: el 2012 la ciutat de Buenos Aires va aprovar la llei de restitució històrica que obliga Carrefour a desprendre's de la majoria dels terrenys a canvi d'una contraprestació econòmica: uns 100 milions de pesos. L'afició, que en saber-se la notícia ho va celebrar a la plaza de Mayo portenya, ha recaptat al voltant de 50 milions. "Milers d'aficionats hem comprat l'equivalent a un metre quadrat dels terrenys que des de 1916 van ser de San Lorenzo, i així és com la gent, el poble, està pagant les quotes de milions de dòlars a l'hipermercat. Està previst que a mitjans de 2019 ja s'hagin tornat tots els terrenys al club", diu Juan "Pepi" Garachico, un dels membres del grup artístic. **L'afició, però també la gran majoria de gent de Boedo, vol que San Lorenzo torni al seu lloc, perquè torni a ser també l'epicentre del barri que va ser durant dècades.** Molts són els que han contribuït, des del fan probablement més il·lustre del club, l'actor Viggo Mortensen, fins a molts dels habitants del barri. Fins i tot els membres del Grupo Artístico de Boedo van pagar entre tots el metre quadrat a un veï jubilat que no podia pagar-se la seva parcel·la.

El compromís de la gent i de diversos col·lectius del barri i en bona part del Grupo Artístico de Boedo, amb mobilitzacions i accions de tot tipus, han permès que el retorn del fill pròdig estigui més a prop que mai. “Li comprem a una multinacional francesa 30.000 metres quadrats en el centre de la ciutat de Buenos Aires. És una bogeria”, afirma Matías Lammens, advocat i president de l’entitat des de 2012. Però el mèrit no és del club com a institució, ni de cap tipus de poder polític, sinó de la gent del carrer. El que sí depèn del club és el projecte de l’estadi, que com no podia ser d’altra manera pretén anar més enllà del propi camp de futbol i de les grades. Pensat per al barri, la proposta inclou una escola pública, un gimnàs i diverses zones verdes.

Utopia convertida en lluita

Àrea de gran arrelament a la cultura popular de la ciutat autònoma de Buenos Aires, d’entre el conjunt d’accions reivindicatives que hi ha hagut i encara hi ha a Boedo sobresurten, pel fons i la forma, les dutes a terme per aquest grup d’artistes que un dia de 2012 van pintar un mural sobre la “murga y el carnaval” però amb els colors del San Lorenzo de Almagro, club del qual en són fervents aficionats. **Aquell va ser el primer, però després en van venir molts d’altres, sobre mites del club, antics jugadors, cronistes de l’equip però també del barri, el tango, la música...** Memòria històrica del barri al barri.

“Són històries de la zona, de la gent de Boedo. No és només qüestió de destacar elsampions, els que van guanyar campionats. El que volem és representar gent que va ser important en la història del barri, que van deixar la seva empremta en relació a la identitat”, afirma Facundo González Trejo, un dels membres del Grupo Artístico de Boedo, amb qui ens trobem en un bar de Sants de Barcelona junt amb la resta d’integrants del grup que tot just acaben d’arribar de Buenos Aires. Per la capital catalana hi han passat unes setmanes. És una de les ciutats europees per on volien deixar petjada en la seva gira pel vell continent, perquè més enllà dels carrers del seu barri, el Grupo Artístico de Boedo ha colorejat també parets fora de Boedo, de Buenos Aires i de l’Argentina. A Sudamèrica han pintat a països com l’Uruguai o el Brasil. Al país carioca hi van pintar murals, entre d’altres, sobre Sócrates i la Democràcia Corintiana, moviment revolucionari que hi va haver al futbol brasiler de principis dels anys 80 liderat per aquest jugador contestari, del qual en vam parlar en [aquest article](#).

Des de fa unes setmanes, Barcelona compta amb diversos murals pintats per ells. Al Poble Sec en van fer un sobre Joan Manuel Serrat, a l’actual seu del club de futbol del barri, on ell assajava. O al Poblenou: “Ens vam proposar dedicar un mural a la ciutat i als seus valors artístics culturals, donant-li una mica de la nostra identitat portenya amb el filet, i incorporant els dos escuts dels clubs de la ciutat: el del FC Barcelona i el del RCD Espanyol”.

“Barcelona és una ciutat multicultural, oberta, que despilfarra art per tots costats. Teníem ganes de deixar-hi el nostre segell”, diu Facundo González. A més, donava la casualitat que, els dies que els membres del grup estaven a Barcelona, es va dur a terme una trobada europea de penyes del San Lorenzo de Almagro a la mateixa ciutat, on també van poder deixar la seva empremta.

De la península ibèrica han passat per Madrid, a San Lorenzo del Escorial (club amb el qual el San Lorenzo de Almagro està agermanat) i per Morella. També van pintar murals en diferents espais de la ciutat belga de Lieja, entre ells el camp de l’Standard, i a Alemanya, a Hamburg, a l’estadi del mític St Pauli, icona antifeixista del qual també [n’hem parlat](#).

Futbol i art. Barri i identitat. Territori i compromís. Boedo i San Lorenzo de Almagro. El Grupo Artístico de Boedo, amb més de 120 murals pintats per diverses parts del món, ha plasmat aquests vincles amb un estil propi però adaptat a cada lloc, a cada idiosincràsia, a cada moment. Tal com ho veuen, tal com ho viuen. El passat 13 de desembre es va estrenar en diferents cinemes

argentins el llargmetratge 'Volver a Boedo', dirigit pel cineasta Sergio Criscolo, un documental sobre la passió que significa ser aficionat 'cuervo', especialment en els darrers quaranta anys. Criscolo construeix el relat a través de murals fets pel grup artístic. Una immillorable manera de conèixer la història de Boedo, de San Lorenzo i la feina del Grupo Artístico, col·lectiu "clau en aquesta pel·lícula", en paraules del propi director. Tant de bo arribi aviat als cinemes catalans.